

Gemeentebreed

Geloof.nu

J.H. Bollemaat

In de kerk wordt veel tijd besteed aan de opgroeiende jongeren om ze te onderwijzen in de christelijke leer. Jongeren in de leeftijd van ongeveer 12 tot 20 jaar maken een turbulente tijd door en dan is de catechese een kostbaar instrument om de jongeren in het geloof verder te helpen. Goede, actuele hulpmiddelen zijn hierbij van groot belang. Op mijn tafel ligt deel 3 van een nieuwe methode voor de catechese: *Geloof.nu*.*

Beleid

Voordat we naar de methode kijken, wil ik een vraag stellen aan de kerkenraden. Hebt u een catechesejaarplan opgesteld of laten opstellen? Hebt u concreet beleid gemaakt met betrekking tot de catechese? U investeert fors in deze vorm van kerkelijk onderwijs, en terecht. Wees er zuinig op! Onze jeugd heeft het nodig en verdient dit. Dat kunt u onder andere laten zien door te vragen aan een catechese commissie of catechetenteam dat er een deugdelijk leerplan op tafel komt. Daarin staan o.a. de doelen en de middelen om die doelen te realiseren. Met zo'n leerplan maakt u plaatselijk beleid en dit helpt u ook in het kiezen van een goede methode. Een methode moet weloverwogen worden gekozen; hij moet passen bij de doelen die u gesteld hebt.

Beleid maken is beslist geen overbodige luxe. Voor de kerkenraad is het belangrijk om te weten wat het catechetisch onderwijs inhoudt en voor de catecheten is het nodig om te weten wat gedaan moet worden.

Aspecten

Wie geroepen wordt om les te geven, zal moeten nadenken over doelstellingen. De vraag: wat wil ik bereiken?, is fundamenteel voor het slagen van een les. Naar mijn bescheiden indruk maken catecheten hiervan te weinig werk. Uiteraard weten we wel wat we gaan behandelen, maar dit is beslist onvoldoende. Dit is te vergelijken met iemand die op vakantie gaat; hij weet dat hij naar een camping in Zuid-Frankrijk wil en dat hij de auto nodig heeft en een tent. Maar dit is niet toereikend. Een goede reisgids kan hier veel denkwerk besparen en een routeplanner wijst de weg. Dit geldt ook voor een catechisatiemethode. Die zal denkwerkbesparend moeten zijn en een heldere route wijzen door het catechesetraject. Biedt *Geloof.nu* dit?

Visie

Een punt valt direct op: de leerplancommissie heeft flink geïnvesteerd in de visievorming. Je merkt dat er over de organisatie, methodiek, didactiek en leerinhoud van de catechese flink is nagedacht. Een kleurrijk schema vat op één A4 samen wat de visie, missie, doelstellingen en rubrieken zijn voor een zesjarige catechese. Dit is een sterk punt van de methode en een compliment voor de auteurs. Voor bestaande catechese commissies en -teams wordt hier veel structuur geboden. Het zou fantastisch zijn wanneer alle kerken op deze wijze de catechese zouden doordenken en structureren.

Korte samenvatting van de opzet

De visie op catechese wordt kernachtig verwoord: 'ieder hart een woonplaats van Christus' (Ef. 3:17a). De methode maakt helder dat hier de kern en het einddoel van de catechese liggen: Christus moet in ons en onze kinderen gestalte krijgen (vgl. Gal. 4:19).

Een heldere en schriftuurlijke visie, die wordt doorvertaald naar de opdracht (missie): 'alle jongeren in de kerk aanzetten tot het geloof in Christus en Zijn levensreddende werk.' Dit krijgt concrete uitwerking in vier doelen en die zijn onderverdeeld in vijf rubrieken:

1. De jongere heeft een persoonlijke en levende relatie met God de Drie-enige.
Rubriek 1: Wie is God?
Rubriek 2: God en jij, jullie relatie.
2. De jongere neemt zijn/haar plaats in als levend lid van de gemeente van Christus.
Rubriek 3: Gods gemeente, jouw kerk.
3. De jongere leeft als christen in de samenleving.
Rubriek 4: Jij en de wereld.
4. De jongere weet zich een leerling van Gods Woord.
Rubriek 5: Gods Woord voor jou (deze is, als ik het goed zie, nog in ontwikkeling).

Het eerder genoemde schema maakt inzichtelijk hoe deze doelen en rubrieken verdeeld worden over de leerjaren en de leerinhouden. (U kunt het bekijken op de website: www.geloofnu.nl).

Voor de catechisant is een lesboek beschikbaar met een kleurige foto op de voorkant. Verder is het lesboek uitgevoerd in zwart-wit met vier blokken. Elk blok bevat de vijf lessen (twintig lessen per jaar) en per les is ongeveer één pagina tekst (in twee kolommen en soms met een illustratie) en een pagina met lijnen beschikbaar. Verder zie je aan de uitgave dat dit lesboek in een ringband hoort (de vier gaten zitten er al in).

Voor de mentor is een handleiding beschikbaar en een cd-rom. De opzet van de avond en lesdoelen worden besproken in een nogal volle bladspiegel. Heel concrete tips voor de avond worden hier doorgegeven, een waardevolle handreiking. Met de cd-rom moet de mentor zelf de opdrachten selecteren en printen voor de groep. Hier ontdek je veel variatie in werkvormen, die de catechisant op verrassende wijze zal prikkelen tot nadenken. Hoofd, hart en handen worden ingeschakeld om de thema's uit te werken. De thuisopdrachten zullen op gezette tijden wel laten merken aan de gezinnen en de gemeente dat er catechisanten zijn die nog even wat willen weten.

Opzet

Dat de leerplancommissie goed heeft nagedacht, blijkt ook uit de gekozen opzet. De huidige structuur van bijbelstudievereniging en catechisatie (twee momenten in de week) wordt samengevoegd tot één moment in de week. Er wordt dan ongeveer anderhalf uur gestudeerd onder leiding van een mentor.

Deze structuur stelt specifieke eisen aan de gebruiker. In een gemeente die het tweesporenbeleid handhaaft, zal de methode veel aanpassingen vragen. Nu biedt de methode wel voldoende mogelijkheden hiervoor, want de mentor of catecheet maakt zijn eigen lessen met de daarbij behorende opdrachten, maar eenvoudig is het niet.

De integratie van bijbelstudie en catechisatie biedt wel een prachtige gelegenheid om te laten zien dat de belijdenis in al haar delen de Bijbel naspreekt. Deze opzet laat een bredere bijbelstudie toe dan een catechisatieavond van drie kwartier.

Uit de registers blijkt dat in zes jaar alle zondagen van de Catechismus aan de orde komen

(niet elke zondag even uitvoerig) en bijna alle artikelen van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en Dordtse Leerregels komen op de een of andere wijze aan bod.

Toch stel ik hier wel een kritische vraag: is het alleen maar winst dat je twee momenten terugbrengt naar één? De regel 'tweemaal drie kwartier is effectiever dan één keer anderhalf uur' geldt hier ook. Verder vraagt het organisatorisch veel van de gemeente, vind je voldoende mentoren? De predikant heeft nu vaak direct contact met een leeftijdsgroep die voor hem vaak lastig te bereiken is, dat raakt hij dan (voor een groot deel) kwijt.

Daarnaast stelt de methode nogal wat didactische eisen aan de mentor. Je moet wel door alle leerstof heen kruipen om vervolgens te kunnen bepalen wat bruikbaar is voor jouw leeftijdsgroep en wat nodig is om de gestelde doelen te bereiken.

Doelen

Catechisatie is lesgeven. De auteurs van deze methode zijn daar ook heel duidelijk over. Er moet geleerd worden. Belangrijk is dat je dan goede doelen formuleert. Nu is dat erg moeilijk. Een goede richtlijn is: formuleer in termen van leerlinggedrag. Wat wil je zien? Wat wil je dat ze kunnen? Wat wil je dat ze kennen? Doelen die zo geformuleerd zijn, zijn ook meetbaar. Je kunt aan het eind van een uur ook zien of je catechisanten de doelen hebben bereikt. Leg je deze eis over de vier (hoofd)doelen, dan valt direct op dat ze hier niet aan voldoen.

Neem doel 3: de jongere leeft als christen in de samenleving. Ik begrijp wel wat bedoeld wordt, maar strikt genomen heb je voor dit doel geen onderwijs nodig. Het lukt geen enkele christen om te leven buiten de samenleving. In blok 12.2 wordt dit al een stuk concreter geformuleerd: 'je kunt uitleggen waarom je juist als kind van God kunt genieten van het leven op deze aarde.'

Uitwerking

Ik heb twee blokken uitgewerkt tot lesavonden (blok 9: Verbond, en 10: Gebed). De methode biedt door de cd-rom een schat aan materialen, maar onderschat de voorbereidingstijd niet. In een halfuurtje de catechisatie voorbereiden, lukt niet. Ik schat in dat je qua tijd ten minste de tijd van de les nodig hebt en in het begin zal dat zeker nog meer zijn. Omdat kant-en-klare lessen er niet zijn, is het verstandig om voor een blok alle vijf lessen achter elkaar klaar te maken. Dat kost een paar avonden, maar dan heb je het ook voor vijf weken klaar.

De variatie aan werkvormen is goed. Hierdoor zullen catechisanten voldoende uitgedaagd worden. Zo moeten ze bij de tweede bede eerst Matteüs 26:36-46 (Christus in Getsemane) opzoeken en daar twee vragen bij beantwoorden, en dan komt HC Zondag 49, vr./antw. 124 aan de orde; deze moet opgezocht worden en ook hierbij weer twee vragen uitwerken; en ten slotte worden de 'bouwstenen uit de bestudeerde teksten' gebruikt om zelf een gebed uit te schrijven en te bidden. En bij een andere les: verdeel telefoonnummers onderling en stuur elkaar in de komende week een sms-je of kaartje om elkaar te stimuleren tot bijbellezen en bidden.

Let wel: in het lesboek staat geen enkele opdracht! Wel een begeleidende tekst die het onderwerp uitlegt, maar wie alleen het lesboek bekijkt, zal denken: dit is toch veel te weinig. Ik vind het lesboek ook te mager. Naar mijn indruk leidt het ideaal: iedere mentor maakt al zijn lessen zelf, tot te karig materiaal voor de catechisanten. Zelfs de teksten van de Catechismus en de Bijbel die geleerd moeten worden, ontbreken en dat is een gemis. Ook voor de creatieve en pakkende opdrachten is het erg handig wanneer die teksten er al staan. Je kunt dan strepen en accentueren in de teksten.

In de handleiding wordt bij memoriseren een hele rij nuttige tips gegeven, maar wanneer je die serieus neemt, moet dat ook blijken in het lesboek.

Samenvattend

Ik heb alleen deel 3 (voor 14-15 jarigen) kunnen bekijken en daardoor kan ik onmogelijk een gefundeerde, inhoudelijke beoordeling van de hele methode geven. Wat ik in deze thema's heb gelezen, ziet er inhoudelijk goed uit. Veel leerinhouden worden breed uitgezet (Bijbel, belijdenis, en soms kerkgeschiedenis en formuliergebeden en kerkorde); hierin zal regelmatig gekozen moeten worden en dat maakt de methode arbeidsintensief en kwetsbaar.

Met gemotiveerde mentoren zal het vast uitstekend lopen, maar wanneer die er niet zijn? Of na een paar jaar niet meer?

Geloof.nu biedt een goed doordachte nieuwe opzet van geïntegreerde catechese en bijbelstudie aan. Iedere gebruiker zal zich moeten afvragen: willen wij dit zo organiseren? Een fundamentele vraag! Het is goed om je te realiseren dat de gekozen opzet nogal wat vraagt. Naar mijn indruk is deze opzet te idealistisch: het vraagt een reorganisatie van o.a. de catechese/gemeente. Daarnaast geef je met het verlaten van de 'twee sporen' te veel uit handen: laten we zuinig zijn op de twee wekelijkse momenten waarin jongeren samen het Woord van de HERE bestuderen. Ik zie ook in de doelstelling grote verschillen tussen bijbelstudie en catechese.

Het geheel ziet er goed uit, de uitgever heeft er een verzorgde uitgave van gemaakt. Er wordt met name op de cd-rom een schat aan

achtergrondinformatie geboden: waard om te bestuderen. Het is echt een eigentijdse methode die didactisch ook aansluit bij het onderwijs van vandaag.

Voor een herdruk heb ik wel een aantal wensen. Haal in elk geval de in deel 3 gevonden taalfouten eruit. Bijvoorbeeld, die van les 6 (gebed): *Openbaringen* (p. 47 handleiding), terwijl het enkelvoud moet zijn! En de kerkenraad is nog altijd een mannelijk woord.

Ook zou de methode aan waarde winnen, wanneer het hoge ideaal wat realistischer wordt. Zet meer teksten en opdrachten in het lesboek. Minimaal dat wat geleerd moet worden. Waarom zou je bepaalde didactische vormgevers (bijv. deze over het gebed: zie kader) niet opnemen? Dat wordt bij deel 3 alleen gedaan voor het grote schema over het gebed, maar andere (lege) vormgevers zouden prima een plekje kunnen krijgen in het lesboek.

Geloof.nu biedt veel, vraagt erg veel en kan niet zonder een zorgvuldige bezinning worden gebruikt in de gemeente.

J.H. Bollemaat is docent aan het Greijdanus College te Zwolle.

Noot:

*

Deze methode is ontwikkeld door de leerplancommissie Hardinxveld-Giessendam en uitgegeven door Buijten en Schipperheijn te Amsterdam i.s.m. GIDS te Zwolle. De methode bestaat uit zes leergangen. Het lesboek kost €9,50 en de mentorhandleiding met cd-rom €25,-.

